

amator de glorie și onoruri în viață. Mai mult, datele istoriei literare parcă ne-ar permite chiar să facem o constatare în aparență paradoxală. Cu cât mai plină de pasiune e pledoaria pentru izolare a unui poet, cu atât mai intensă e și setea lui de acțiune. Dacă am încerca să ne închipuim ad litteram viața așa cum pretindeau că și-o doresc romanticii, am fi îndreptățiți să conchidem că imaginea cea mai corespunzătoare cu acest ideal e traiul lui Oblomov. Se poate oare închipui o existență mai izolată, mai ferită de înrîuririle realității înconjurătoare? Și totuși, de fapt, viața aproape a tuturor scriitorilor romantici era diametral opusă existenței oblomoviste. Pe ațiția scriitori romantici — de la Byron la Eminescu — setea de acțiune parcă îi mistuia. Seta de singurătate din opere apare deci ca un fel de compensație pentru eșecurile din viață, o satisfacție subiectivă pentru neîmplinirile obiective. Așadar, trăind cu intensitate în vâlmășagul puternicelor conflicte sociale, poeții romantici nu puteau să nu ia atitudine și prin creația lor de partea uneia din taberele în luptă și, de bună seamă, această atitudine nu putea să nu lase o anumită amprentă și asupra operei. Dar a reduce trăsăturile definitorii ale diverselor curente romantice numai la aceste amprente ne pare greșit, între altele și pentru că astfel se face abstracție tocmai de principalul element caracterizant al oricărei creații artistice — atitudinea estetică. Iar din acest punct de vedere — oricât de diferite ar fi idealurile filozofice, politice, sociale ale unor poeți romantici — atitudinea lor estetică față de realitatea înconjurătoare era foarte asemănătoare și tocmai această împrejurare permite încadrarea tuturor scriitorilor romantici într-un singur curent indiferent de concepțiile lor politice și sociale. Pe de altă parte, din punctul de vedere al practicii revoluționare (poziția pe care a adoptat-o la un moment dat și Herzen), viziunea estetică asupra realității chiar și a romanticilor «activi» nu era din punct de vedere social eficientă. Pentru că și ei refuzau să investigheze realitatea în vederea acțiunii, se mulțumeau să n-o recunoască și să caute compensații în himere. În consecință, cauza actualității romantismului (iar această actualitate ne pare evidentă) trebuie căutată, credem noi, nu în adeziunea cutărui romantic la idealurile politice progresiste ale timpului său, ci în *romantismul însuși*. Această cauză credem noi că este **fidelitatea romantismului față de idealitate ca atare**. Iar pentru a o demonstra, sîntem nevoiți să încercăm a respinge încă o prejudecată destul de solid înțepenită.

E vorba de unele aspecte ale antinomiei romantism-realism critic. Reacția antiromantică a fost la timpul său incontestabil «justă» și, în raport cu necesitatea evoluției istorice a omenirii în general și a literaturii în special, prin excelență progresistă. Protestul mîndru și singuratic al romanticului disprețuitor de gloată era pentru burghezie nu doar inofensiv, ci într-un fel chiar profitabil întrucît îi dezarma pe adversarii ei. Și cu cît se dovedea mai nepuținios și chiar ridicol idealismul romantic, cu atât mai mult se molipseau oamenii înaintați ai vremii de spiritul practic al burgheziei. Oricît ar părea de paradoxal, dar în vorbăria plină de lăudăroșenie a unui Maiakin (din romanul *Foma Gordeev* al lui Gorki) se conține și un simbure de adevăr: «Toate vapoarele acestora mari, toate șlepurile, ale cui sînt? Ale noastre! Cine le-a născocit? Noi! Aici, totul e al nostru, totul de aici e rodul minții noastre, al priceperii ruse, al dragostei mari pentru muncă! Nimeni nu ne-a ajutat cu nimic! Noi singuri am stîrpit hoțiile de pe Volga, noi singuri cu rublele noastre am tocmit drujinile care se luptau cu bandiții, am nimicit banditismul și am dat drumul pe Volga, pe toată lungimea ei de mii de kilometri, la mii de vapoare și alte